

"ROSMALLA"

ROSMALLA

ISSN 0925-2894

is een uitgave van de Heemkundekring Rosmalen en
verschijnt eenmaal per kwartaal

Redactie:

N.M. Blankendaal

A.G. van der Valk-Koedooder

Redactieadres:

Herman de Manlaan 2

5242 CW Rosmalen

tel.04192-15816

Leden en donateurs ontvangen "Rosmalla".

Donateurs betalen minimaal f. 25,-- per jaar.

Abonnement is mogelijk voor een kalenderjaar en
kost f. 25,--, over te maken op het bankreke-
ningnr. van de Heemkundekring, onder vermelding
van "Rosmalla 90/91".

Bankrekeningnr.: 18.45.43.444

Rabobank Rosmalen

postgiro van de bank: 1099372

ten name van Heemkundekring Rosmalen

Deken Fritsenstraat 53

5243 VM Rosmalen

INHOUDSOPGAVE

Van de redactie		2
Nieuwjaarswens HKR		4
De naam Rosmalen		5
	<i>Drs.W. Veekens</i>	
Monumentaal		12
	<i>Spectator</i>	
Dr. Ferdinand Wijnand Smulders huisarts te Rosmalen 1874-1896		13
	<i>W. van Elzen</i>	
De jeugd en openmonumentendag		21
	<i>N.M. Blankendaal</i>	
Rosmalense Zouaven		24
	<i>N.M. Blankendaal</i>	
Kerstmis in Brabant		36
	<i>Blankie</i>	
Sponsors		39

VAN DE REDACTIE

Voor U ligt het laatste nummer van de eerste jaargang "Rosmalla", periodiek van de Heemkundekring Rosmalen. Van het beginaf aan is het een zeer pretentieus project geweest, dat niet zonder kleerscheuren is verlopen, zowel redactioneel als financieel.

Wat dit laatste betreft hopen wij dat de sponsors ons ook in het nieuwe jaar zullen steunen. Willen wij een blad uitgeven dat de toets der kritiek kan weerstaan, zowel visueel als historisch, dan is hun hulp onmisbaar. Dit geldt ook voor onze donateurs en leden. Om een goed blad uit te geven is een minimale oplage vereist. Deze is thans echter nog te klein. Daarom een oproep aan al onze lezers en lezeressen: **werf een nieuw lid of donateur in 1992.**

Een bijzonder woord van dank voor al degenen die voor de eerste jaargang een bijdrage hebben geleverd. Wij hopen dat zij ook in het volgende jaar hun bijdragen zullen leveren. In het bijzonder denken wij dan aan de leden van de diverse werkgroepen. Dankzij hun inspanningen leidt de kring een actief bestaan. In het nieuwe jaar hopen wij dat zij ons deelgenoot maken van hun werk. Zonder de hulp van een ieder is een periodiek niet uit geven. Wij zijn slechts een intermediair tussen leden en lezer(essen)s.

Tenslotte dit nummer. Hierin vindt U een interessante beschouwing van Drs. W. Veekens uit Boxtel over de betekenis en ontstaan van de naam Rosmalen.

Bijzonder is ook de bijdrage van Wil van den Elzen, die herinneringen ophaalt aan een van de huisartsen die Rosmalen heeft gekend, dokter Ferdinand Smulders, huisarts te Rosmalen van 1874-1896. De zoon van deze dokter heeft in 1901 een gedicht gemaakt getiteld "Heimwee", waarin ook de liefde tot de geboortegrond Rosmalen tot uiting komt. Dit gedicht zullen wij in een volgend nummer integraal opnemen. Dit geldt ook voor de bijdragen van onze leden Wim Leenman en Martin der Kinderen.

Onder pseudoniem "Spectator" geeft onze medewerker weer een bespiegeling over de ontwikkeling van zijn dorp waarvoor wij hem bedanken. Naam en adres zijn bij de redactie bekend.

Tenslotte willen wij alle onderwijskrachten bedanken die aandacht hebben besteed aan monumentendag en de monumenten van Rosmalen in het bijzonder. Een visie van de jeugd op deze dag vindt U ook in dit nummer.

Wij wensen U veel leesplezier toe en rekenen op Uw medewerking voor de tweede jaargang.

**PRETTIGE FEESTDAGEN EN DE ALLERBESTE WENSEN VOOR
HET NIEUWE JAAR VOOR U EN VOOR ALLEN DIE U LIEF
ZIJN**

redactie..

copie inleveren voor het volgende nummer:
uiterlijk 1 februari 1992.

HKR

wenst U
prettige feestdagen
en een
voorspoedig 1992

Zonder verleden is er geen toekomst

DE NAAM ROSMALEN ??????

Wim Veekens, Boxtel.

"What is in a name" zei Shakespeare. Wel dat is heel veel. Hoe komt iemand aan zijn of haar naam??

Hoe komt een gemeente aan haar naam?? Waarom heet onze woonplaats ROSMALEN????? Wim Veekens uit Boxtel heeft enkele betekenissen. Hij probeert een serieuze poging te doen tot verklaring van de naam. Het is een poging die niet de pretentie heeft volledig te zijn. In dit artikel, waarvoor wij hem danken, geven wij hier zijn bijdrage weer.

"Men wil dat Rosmalen zijn naam ontleend heeft van de groote paardenmarkten, welke vroeger te dezer plaatse gehouden werden, doch later naar 's-Hertogenbosch verplaatst zijn; namelijk van 'ros' (een paard) en 'maalzak' of eetzak, omdat men zich, herwaarts komende, daarvan te voren moet voorzien, uithoofde van de weinige huizen, welke er destijds nog stonden." 1)

Dit fragment is min of meer kenmerkend voor de wijze waarop naamkunde meer dan eens beoefend werd/wordt. Wie van oordeel is dat 'maal' wellicht naar een maalzak verwijst, is -zo kan men gerust stellen- zeer oppervlakkig met plaatsnaamkunde (toponymie) bezig. Naamkunde (onomastiek) in het algemeen en plaatsnaamkunde in het bijzonder, zijn serieuze takken van wetenschap. Plaatsnaamkunde is overigens niet alleen taalkunde; geschiedenis, geografie,

bodemkunde, archeologie en andere disciplines zijn eveneens van belang voor de mogelijke verklaringen van plaatsnamen.

Kortom, "de plaatsnaamkunde vereist telkens een grote mate van allerlei kennis". 2)

In de toponymie is het een regel steeds van zoveel mogelijk oude vormen van een naam uit te gaan. Laten we er daarom maar eens een aantal van 'Rosmalen' opnoemen: 'Rosmalla' (815-816); 'Rosmella' (815-850?); 'Roesmaelen' (1281); 'Roesmale', (1291); 'Roosmaelen', (1304); 'Rosmalen, Roosmalen' (beide 1306). 3)

We beginnen met de mogelijke betekenis van het tweede element in 'Rosmalen', te weten: 'maal'.

Wat zeggen ons de woordenboeken over dit woord?

In het middelnederlands (mnl.), = globaal: het Nederlands tussen de 12de en 15de eeuw, heeft 'mael, male' o.a. de volgende betekenissen:

a. "teken, kenteken; smet, vlek".

De betekenis van smet, vlek, komt nog gewestelijk voor in een term als 'ijzermaal': "vlek van ijzerroest (in linnengoed)". 4)

De betekenis van teken zit bijvoorbeeld in 'maelboom': oorspronkelijk een boom die men van een bepaald merkteken voorzag en die, in een later stadium, vanwege zo'n teken als grensmarkering kon gaan fungeren. 5)

b. "grensteken; grens" (zie voorafgaande zin)

Behalve in 'maelboom', kunnen we deze betekenis ook terugvinden in Middelnederlandse woorden als 'maelsteen = "grenssteen" en 'maelbrouc' = "drassige grensstrook" (eigenlijk: "grensbroek, grensmoeras").

c. "rechtshandeling, rechtszitting".

Deze betekenis zit in het mnl. 'maelstede' of 'maelstat' = "gerechtsplaats, plaats waar iemand behoort te recht te staan." Ook in het woord 'gemaal' (echtgenoot) gaat het begrip rechtshandeling nog schuil.

d. "reistas, reiszak, buidel; buik van dier".

De betekenis van reistas, -zak leeft nog voort in het Franse woord 'malle' = "reiskoffer" en in het Engelse 'mail' = "post" (eigenlijk: "brievenzak"). Op deze betekenis komen we nog kort terug wanneer we de etymologie (= oorsprong, afleiding) van de naam Rosmalen door Gysseling bespreken. 6)

Of we al deze betekenissen in de naamsverklaringen van een aantal taalgeleerden (uit Vlaanderen en Nederland) aantreffen, zullen we nu gaan bekijken. (We ontkomen er niet aan om bij de bespreking van 'maal', ook het een ander over het eerste lid 'ros' te vermelden. Immers, 'ros' en 'maal' vormen samen een eenheid. Het ene vult het ander aan!).

Rechtsboven in de hoek staat in het Frans geschreven: 'Rosmalen près de Bois le Duc' (d.i. Rosmalen bij 's-Hertogenbosch).

Bron: Prentenkabinet Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant.

Reeds vijfenveertig jaar geleden heeft Lindemans de aandacht gevraagd voor een andere betekenisomgelykheid van 'maal', namelijk die van "molen". Hierbij steunt hij met name op Vlaams-Brabantse namen, zoals b.v. 'Watermaal' en 'Scherdemale' (eigenlyk: "scheermolen", een vakterm uit het weversbedryf). Hij noemt ook 'Rosmalen' bij deze groep van namen waarin 'maal' "molen" betekent. Hij stelt zelfs: "Wij zijn er van overtuigd dat vele oude plaatsnamen, die men gewoonlyk verklaart met 'maal', "gerechtsplaats" een beteren zin krijgen met 'maal', "molen"." Voor Lindemans betekent 'Rosmalen' dan ook: "rosmolen, molen door een paard in beweging gebracht".⁷⁾

Hij besluit echter zijn artikel met de opmerking, dat men deze betekenis niet overal in namen met 'maal' mag aannemen: "Men wachte zich (....) van te veralgemeen. Het plaatselyk onderzoek alleen kan uitmaken of we te doen hebben met een van de volgende beteekenissen van 'maal': "plaats waar recht gesproken werd", -"grensteeken", -"molen"."⁸⁾

De mening van deze Vlaamse geleerde wordt niet gedeeld door K. Samplonius, zoals blijkt uit het citaat uit zijn plaatsnamenboek: "In de 16de eeuw heeft men de naam wel opgevat als afkomstig van mnl. 'rosmolen', een molen die aangedreven werd door rondlopende paarden. Deze volksetymologische duiding mist echter iedere grond." ⁹⁾ Een andere Vlaamse toponymist, M.Gysseling, zegt dat 'Rosmalen' is samengesteld uit Germaans 'rausa'="riet" ('rausa' heeft zich ontwikkeld tot 'roos', 'ros', WV) en 'malho'="zak" in de betekenis van "depressie"="inzinking" in het terrein".

De betekenis van 'zak', "inzakking, inzinking", heeft zich wellicht ontwikkeld uit de betekenis die we aan het begin van dit artikel onder punt d hebben vermeld.¹⁰⁾

Bij de opsomming van een aantal vaak voorkomende bestanddelen in plaatsnamen van Vlaams-België en Frans-Vlaanderen, omschrijft Gysseling 'maal, male' als "moerassige grond" (een laaggelegen, ingezakt terrein is immers dikwijls nat, drassig.WV).¹¹⁾

Wat betreft het eerste deel van de naam Rosmalen, hebben we inmiddels twee (mogelijke) betekenissen gezien: "riet" en "paard" (ros).

In een kranteartikel uit 1949, heeft Prof.Weijnen de plaatsnaam Rosmalen, met de nadruk op het eerste bestanddeel 'ros', besproken. Hij heeft een andere suggestie voor de betekenis van 'ros'. Indien men uitgaat van de opvatting dat 'ros' "riet" is, dan komt de verklaring "rechtszitting aan het riet (dat in de laagte groeit)" hem niet erg waarschijnlijk voor.

Ook de andere mogelijkheid, 'ros'="paard" lijkt hem onwaarschijnlijk.

Hij merkt dienaangaande op: "Gerechtsplaatsen noemt men toch niet naar paarden!"

Volgens Weijnen is 'Ros' een persoonsnaam, horend bij een samengestelde Germaanse mansnaam, waarvan het eerste deel 'Hrod' was. (Vermoedelijk denkt hier deze Brabantse dialectoloog bij uitstek aan namen als 'Hrodolf' (Rudolf) en 'Hrodger' (Rutger, Rogier)).

Dat 'maal' "gerechtsplaats, rechtszitting" voor hem betekent, heeft Weijnen reeds betoogd in een eerder in het zelfde dagblad gepubliceerd artikel over de plaatsnaam Achtmaal.¹²⁾

In zijn woordenboek van 1962, schrijft De Vries dat 'ros' wel 'riet' zal betekenen en dat men voor 'maal' de betekenis "laagte in het terrein" kan aannemen. ¹³⁾

Als we het geheel nog eens overzien, kunnen we de volgende (mogelijke) interpretaties geven:

A. 'ro(o)s':

1. "paard": Lindemans (1947);
2. "ros", een mannelijke persoonsnaam: Weijnen (1949);
3. "riet", Gysseling (1960), wiens opvatting door de Vries in 1962 gedeeld wordt.

B. 'maal':

1. "molen": Lindemans (1947);
2. "gerechtsplaats": Weijnen (1949);
3. "zak=depressie=inzinking in het terrein": Gysseling (1960), andermaal gevolgd door De Vries (1962).

In tegenstelling tot de vier bovengenoemde taalkundigen, die zich bij hun naamsverklaringen toch geenszins oppervlakkig hebben opgesteld, hebben geleerden als Künzel en Blok zich kort geleden niet aan een verklaring van de naam Rosmalen gewaagd.¹⁴⁾ Zij houden zich in hun woordenboek aan het door hen gestelde uitgangspunt dat "alleen dan een etymologie (=afleiding, oorsprong van een woord, WV) gegeven (wordt) als deze overtuigend (is), dat wil zeggen gebaseerd op de bekende historische en actuele woordvoorraad dan wel met zekerheid daaruit af te leiden". ¹⁵⁾

Tot slot het volgende: het zou onvergeeflijk zijn, indien de naam Rosmalen van de kaart verdween of tot een wijknaam van een naar uitbreiding strevende hoofdstad gedegradeerd

werd, of erger nog, tot een ander banaal
wijknummer werd gereduceerd (in dit verband denke
men slechts aan de fantasieloze wijknummering van
de stad Maastricht).

Een plaats waarvan de naam reeds zo'n 12 eeuwen
geleden voor het eerst werd opgetekend, verdient
een beter (naamkundig) lot!

Noten:

- 1) Van der Aa, dl. 9, 1847, blz. 646-47: zie literatuur.
- 2) De Vries, 1962, binnenkant omslag.
- 3) Camps, resp. blz. 21, 24, 474, 603, 789, 837 en 842.
- 4) Van Dale, blz. 1023.
- 5) Van Dale, blz. 1404.
- 6) Voor de bovengenoemde betekenissen en afleidingen, zie: Pijnenburg, blz. 100; Schönfeld, blz. 140; Van Veen, blz. 292 en 458; Verdam, blz. 342-43; Verwijs/Verdam, IV, kol. 962-72; De Vries/De Tollenaere; blz. 121.
- 7) Lindemans, blz. 27-28.
- 8) Lindemans, blz. 29.
- 9) Van Berkel/Samplonius, blz. 156.
- 10) Gysseling, 1960, blz. 862.
- 11) Gysseling, 1981, blz. 77.
- 12) Weijnen, De Stem, 3 en 10 sept. 1949.
- 13) De Vries, 1962, blz. 145.
- 14) Künzel/Blok, blz. 305.
- 15) Künzel/Blok, blz. 11.

Literatuur

- A. v.d. Aa, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, 13 dln., 1839-1851.
G. v. Berkel/ K. Samplonius, Het Plaatsnamenboek, 1989.
H. Camps, Oorkondeboek van Noord-Brabant tot 1312, I, 1979.
Dale Van, Groot woordenboek der Nederlandse Taal, 2 dln., 1976.
M. Gysseling, Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226), 2 dln., 1960.
M. Gysseling, Voornaamste bestanddelen van Zuidnederlandse plaatsnamen, in: Naamkunde, 13, 1981, blz. 75-78.
R. Künzel/ D. Blok, Lexicon van nederlandse toponiemen tot 1200, 1989.
J. Lindemans, Maal, in: Eigen Schoon en de Brabander, XXX, 1947, blz. 26-29.
W. Pijnenburg, Woordenboek Middelnederlands, 1983.
M. Schönfeld, Veldnamen in Nederland, 1980, herdruk.
P. v. Veen, Etymologisch woordenboek, 1989.
J. Verdam, Middelnederlandsch Handwoordenboek, 1973, herdruk.
E. Verwijs/J. Verdam. Middelnederlandsch Woordenboek, 11 dln., 1885-1941.
J. de Vries, Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen, 1962.
J. de Vries/F. de Tollenaere, Etymologisch woordenboek, 1983.
A. Weijnen, Brabantse plaatsnamen, in : Dagblad De Stem, 31 okt.1947 - 3 aug. 1953 (= plakboek in bezit van Prof. Weijnen).

MONUMENTAAL

Spectator

"De huizen. Dat de bouw en het herstel daarvan bij ons voortdurend zoveel handen werk geeft, komt hierdoor: een man heeft een huis gezet, maar zijn erfgenaam, die nonchalant is, laat het vervallen. Wanneer die het onderhouden had, was dat mogelijk geweest met heel weinig kosten. Nu is degene die na hem komt, genoodzaakt een massa geld uit te geven voor herstel. Menigmaal ziet men ook dat de een voor een ongehoord bedrag een huis laat zetten en de ander zo'n heel bijzondere smaak heeft dat hij het niet hebben wil. Dan wordt zo'n gebouw verwaarloosd, raakt in verval en de nieuwe eigenaar zet elders een tweede waarvan de kosten vooral niet minder zijn."

Komt deze tekst U niet bekend voor??? Wordt dit argument niet vaak gebruikt om de afbraak goed te praten??? Wel de bovengenoemde tekst is van de grote Engelse filosoof Thomas More die leefde van 1478-1535. Daar Rosmalen volgens de gemeente geen monumenten heeft, een monumentencommissie hoeft daarom volgens haar niet ingesteld te worden, moet er maar "monumenten" gekocht worden in de vorm van kunst. Daar heeft men dan f 250.000 voor over. Zo blijft de tekst van Thomas More actueel. Ondertussen is men begonnen aan de facelift van het centrum. "Jonge architecten verfrissen de middelmatige stadswijken" stond een dezer dagen in de krant. Ik ben benieuwd of dat ook in Rosmalen werkelijkheid wordt. Tot op heden is er geen reden om te juichen, althans volgens Uw spectator.

DR. FERDINAND WIJNAND SMULDERS

HUISARTS TE ROSMALEN 1874-1896

Wil van den Elzen

Waar nu de bakkerij van Van Zuylen is gevestigd, had huisarts Smulders zijn praktijk in de periode van 1874 -1896. Wil van Elzen heeft gesproken met de kleinzoon van de dokter, A.J.M.Smulders, arts te Breda, en in onderstaand artikel haalt hij herinneringen op aan deze huisarts. Nico Blankendaal zorgde voor de ontbrekende genealogische gegevens. Vanwege de grote verdienste van deze huisarts, hij genoot grote faam in medische kringen, pleit Wil er voor een straat naar hem te vernoemen. Waarvan acte. In een volgend artikel hopen wij terug te komen op de verdienste van deze huisdokter. Lezers en lezeressen die eventueel iets weten over dokter Smulders worden vriendelijk verzocht contact op te nemen met de redactie.

Dr. Ferdinand Wijnand Smulders werd geboren te St. Michielsgestel op woensdag 15 November 1837 als zoon van Antony Smulders, bakker en wethouder, en Elisabeth Dekkers. Op 11 september 1858 vertrekt hij naar Enghien, Henegouwen, Frankrijk om bij de paters Franciscanen te gaan studeren. Zijn hogere studies volgt hij in Rotterdam en Amsterdam. Van 1865 tot 1874 oefende hij een huisartsenpraktijk uit in zijn geboorteplaats St. Michielsgestel.

Op 13 april 1874 vestigde hij zich te Rosmalen, waar hij gemeente-geneesheer was van Rosmalen, Nuland, Empel en Gewande en tevens uitwonend geneesheer van Coudewater. Tevens gaf hij daar les.

coll. A. Smulders, Breda

Hij was op 12 april 1866 gehuwd met Gesina Aleida Hofhuis, dochter van een banketbakker in de Kalverstraat te Amsterdam. In zijn laatste studiejaar had hij haar leren kennen. Uit dit huwelijk werden de volgende kinderen geboren:

- Antoon, * 14-02-1867 in St. Michielsgestel, notaris te Oudgastel
- Tussen Antoon en Henri, drie kinderen als zuigeling overleden
- Henri, * 2-03-1870 te St. Michielsgestel, zakenman te Berlijn en Hilversum
- Johan, * 10-01-1872 te St. Michielsgestel, arts te Schijndel, later te Udenhout

- Elisa, * 30-10-1873 te St. Michielsgestel, overleden op 33 jarige leeftijd
- Bernardina, Louisa, Wilhelmina, * 24-09-1875 te Rosmalen, woning staande aan de Kerkehoek, opticien te Leiden en gehuwd met Gerard van Deene
- Maria, Anna, Adriana, Barbara, * 15-06-1877 te Rosmalen, woning staande in kom der gemeente, verpleegster, hoofd van Wit Gelekruis te Nijmegen
- Wilhelmus, Hubertus, Arnordus, * 27-3-1879 te Rosmalen, woning staande aan de Kerkehoek

In de gebeden der geloovigen en in de Sacrificiën der priesters wordt aanbevolen de Ziel van Zaliger

den Zeer Eerwaarden Heer

WILLEM HUBERT ARNOLD SMULDERS

Pastoor van Ooy en Persingen.

De dierbare overledene was geboren 27 Maart 1879 te Rosmalen in Noord-Brabant, als zoon van dokter Ferdinand Wijnand Smulders en Gezina Aleida Hofhuis. Als knaap openbaarde zich reeds zijn dichterlijke geest, die door zijn ouders zorgzaam geleid, tot volle ontwikkeling kwam bij zijn vorming op het seminarie van het Bossche bisdom.

28 Mei 1904 ontving hij in de kathedrale kerk van Sint Jan uit de handen van zijn bisschop Wilhelmus de heilige priesterwijding. Zijn dankbaarheid voor deze wijdingssnede vervulde dit priesterleven van een begeesterden ijver voor de zielen.

Als kapelaan van de Sint Bernardus-parochie te Made van 29 September 1905, van de Sint Dionysius-parochie (Korvel) in Tilburg van 23 Augustus 1912, van de Sint Petrus-parochie te Boxtel van 11 Augustus 1916 en als pastoor van de Sint Hubertus-parochie van Ooy en Persingen van 20 Februari 1925 verzichte hij met geestdrift het goddelijk dienstwerk, predikte onvermoed, arbeide krachtig aan de leniging van de sociale nooden van zijn volk en stond de hem toevetrouwde geloovigen vol herderlijke teederheid bij. Hij was de ijveraar voor de Missie, de vader der armen, de trooster der zieken, de vriend der kinderen, de minnaar van de natuur, gastvrij bovenmate.

Iederen morgen opende hij de lippen om God te prijzen en ledereen avond riep hij om bescherming van Maria, zijne Moeder.

Op 26 Januari 1942 verloorste God hem uit een lijden dat te zwaar werd voor zijn krachten.

Bid voor hem, opdat de hemelsche altaarwacht, nu de Heer het offer van zijn leven vroeg, hem begeleiden moge naar den troon van het Lam.

In vrede ruste Willems geest. Amen.

DRUKKERIJ GEBR. JANSSEN, NIJMEGEN

Priester gewijd

28-05-1904

Kapelaan te

Made (29-9-1905),

Tilburg (23-8-1912),

Boxtel (11-8-1916),

Pastoor te Ooy en

Persingen (20-02-1925),

letterkundige.

overleden 26-01-1942

- Albertus, Bernardus, Maria, * 3-10-1880 te

Gedenk in Uw H. Misoffer en gebed
DE ZEER EERW. PATER
ALBERTUS SMULDERS
van de Sociëit der Missionarissen van Afrika
(Wille Peters).

Hij werd op 3 oktober 1880 te Rosmalen geboren. Naam van zijn vader bij de Wille Pater te Meisen-Correns (Algiers) op 5 oktober 1902 en werd op 29 Jun 1904 te Carthage priester gewijd. — Na 13 jaren harde arbeid in Midden-Afrika werd hij door een ongeneslijke ziekte besocht, die hem voor vaders missie-ambt ongeschikt maakte. — Hij stierf op 12 oktober 1927 en werd op 17 d.a.v. op het kerkhof van het Misiehuus St. Charles te Esch begraven.

Vol goeddicht verneemt Pater Smulders als jong missionaris naar het land zijner droom, bereid om alles te geven voor de uitbreiding van Christus' Rijk onder de Afrikanen. God nam alles van hem, maar op een wijze, die hij zelf niet verwacht had... Wij hebben het troostvol vertrouwen, dat vanwege die initiale gestellissen het die lange jaren vruchtbaar zijn geweest. Dit vertrouwen wordt nog versterkt door de ervaring, dat hij ook tijdens zijn ziekte zichzelf is gebleven: een man van bescheiden voornemens en homoniet karakter, met alles levens: voor allen dankbaar.
We willen God vragen, dat Hij de ziel van Zijn dienaar, die Hij tijdens zijn leven voor een zo hoge bestemming had uitgekozen, voor een veege gelukkig make met een eervolle plaats in de hemel. Door Christus onze Heer.

collectie N.M. Blankendaal

Rosmalen, woning staande aan de Kerkehoek, Ingetreden bij de Witte Paters in Algiers op 5-10-1902 en op 29-06-1906 in Carthago priester gewijd Overleden 15-08-1927 en op 17-08 d.a.v. te Esch begraven

- Josephina, Cornelia, Elisabeth, * 12-02-1883

Gedenk in Uw gebed en H. Misoffer de Ziel van
Mevrouw
Josephine Cornelia Elisabeth
Smulders,
Lid der Maria-Congregatie.

Orbita van den H. Benedictus,
geboren te Rosmalen 12 Februari 1883 en over-
leden te Vught 21 Maart 1945,
voorzien van de laatste H.H. Sacramenten.

Zij heeft haar leven geleefd en genoten tot het einde toe. Met dit einde was zij vertrouwd; de innendelijke inlijving in het Licham van Christus' versterkende menscheid. Zij kende de praktijk van het: „Mij is het leven Christus en het sterven een gevecht”.
God alleen kan waarderen den uitgang der ziel, die Hem zoekt met eenvoud des barmhertigen, in barmhertigheid en liefde. Hij laat zich door haar vinden. Zo wordt van Hem vervuld, meer en meer, zodat alreestehend Hij alleen overblijft. Maar schoonheid van die der koningsdochter, een verzoegen, maar ook zeer echt: Zij gaf zich van binnen, schier onbegrensd, aan allen en allen dienstbaar, maar steeds als dienstezoon des Heeren. Het hartelijk medeleven met haar familie, het onafgezetlijk zich bewijzen aan de armen en de diep in de menscheit van de innerlijke rust en de piëteit overgeve van geest en hart en wil aan den Meester. Zij groopt het leven. Zij proefde aan de zachte reed den hemel en aan den tijd reed te overgeven.
Haar sterven was gelukkig ik het eens ik; het doorkelen van het Licham van Christus' omgengeld, als het rustte dat H. Hostie, met het geloof van een engel in den glimlach van de overgeve.
Eucharistisch Hart van Jezus ontfem U over ons.
Maria, Zoete Moeder, bid voor ons.

collectie N.M. Blankendaal

te Rosmalen, woning staande in Wijk B nr.104, onderwijzeres te 's-Hertogenbosch.

Dr. S. Smulders woonde op de plaats waar nu bakkerij Van Zuylen is gevestigd in het huis waar ook de dames Lambermont hebben gewoond. (zie voorplaat) Tussen dit huis en het vroegere gemeentehuis stond vroeger nog een pand. Velen van de lezers zullen dit nog wel weten. In dit pand oefende Dr. Smulders zijn praktijk uit en begon hier iedere morgen zijn spreekuur voor de Rosmalenaren.

Ondertussen maakte zijn koetsier, Hendrik van Galen, het rijtuig gereed voor de dagelijkse rondrit door Rosmalen, Empel, Gewande, Nuland en Coudewater, voor die zieken die niet in staat waren op het spreekuur te komen en voor de bevallingen. Dr. Smulders had n.l. naast zijn artsdiploma het diploma gehaald van vroedmeester en was dus min of meer specialist in bevallingen.

Hoe Dr. Smulders de bevallingen registreerde blijkt uit tabel A.

Tabel A

Enkele voorbeelden van de wijze waarop F. W. Smulders van 1865-'96 zijn verloskundige praktijk registreerde

Datum jaar-nummer	Naam der vrouw	Ligging der vrucht	Ontijdig Vroegtijdig Voldragen.	Geslacht Levend Dood	Aanmerkingen	Hoe-veel betaald
1869 Apr. 23 No 30	Huisvrouw van Corn. P.	Voetligging	Voldragen	mannelijk levend	Evenals de twee vorige keeren na het breken der membranae geen dolores en daarna ontwikkeling van het kind.	Fl. 4.—
1869 Sept. 2 No 56	Huisvrouw van Johan van J.	Eerste schuinse schedelliging	Voldragen	vrouwelijk levend	Het kind heeft spina bifida en pes equinus sin.	Fl. 6.—
1869 Dec. 9 No 81	Huisvrouw van Arie van D.	Tweede schuinse schedelliging	Voldragen	mannelijk levend	Wegens het lang blijven in den exitus pelvis van het hoofd en atonia uteri, de forceps aangewend.	Fl. 2.—
1869 Sept. 6 No 63	Huisvrouw van Notaris v. D.	Dwarsligging	Voldragen	vrouwelijk levend	Keering in pedibus met opvolgende extractie. Post. haemorrh.	Fl. 12.50
1872 Jan. 10 No 4	Mijne Echtgenote	Eerste schuinse schedelliging	Voldragen	mannelijk levend	Joannes Nicolaas Josephus	
1875 Jan. 29 No 10	Huisvrouw van Martin W.	Hoofdigging met uitzakking van den umbilicus	Voldragen	vrouwelijk dood	Aangezien bij mijne komst ik de umbilicus ver buiten de deelen vond en het caput in coitu, werd direct de forceps aangewend.	Fl. 3.—
1882 Jan. 5 No 2	Huisvrouw van Bartel v. G.	Dwarsligging met uitzakking van arm en navelstreng	Voldragen	mannelijk dood	Wegens ligging werd versio in ped. gedaan. De arm was reeds ver buiten de vagina afgedaald.	Arme.
1883 Mrt. 7 No 14	Huisvrouw van Bert de H.	Billigging	Voldragen	mannelijk levend	Wegens vernauwing extractie. Placenta oclusa ut antea.	Fl. 5.—
1884 Sept. 7 No 37	Huisvrouw van Francis T.	Eerste schuinse schedelliging	Vroegtijdig	vrouwelijk levend	N.B. Drie dagen post partum kreeg zij scarlatina en stierf zeven dagen p.p.	Fl. 2.50

collectie A. Smulders, Breda. overdruk uit Huisarts en Wetenschap.

artikel: "Verloskundige hulp in vier huisartsenpraktijken uit de vorige eeuw" door Alb. J.

Smulders 1962.

Op 5 februari 1896 om 6 uur 's morgens overleed hij op 58 jarige leeftijd. Dr. Pompe, geneesheer-directeur van Coudewater, sprak op zijn begravennis van " het groot verlies dat Coudewater maar vooral de gemeente Rosmalen aan dokter Smulders leden, die steeds den plicht besepte die een goed geneesheer te vervullen heeft."

Rosmalen, 9 Febr. 1896.

Eene indrukwekkende plechtigheid had gisterenmorgen alhier plaats. Het stoffelijk overschot van onzen onvergetelijken geneesheer Smulders werd ter aarde besteld. De plechtige uitvaart van dien betreunden doode had plaats. Te 9 $\frac{1}{2}$ ure had zich een groot aantal genoodigden ten sterfhuize begeben om nog een laatste blik te werpen op den overledene.

Daarna schreed de lange stoet, bestaande uit bloedverwanten, eene afdeeling van de H. Familie, waarvan de overledene eereid was, het Gemeentebestuur, Armbest., eene Deputatie van het Gesticht „Coudewater,” vertegenwoordigd door Dr. Pompe, Dr. Dobberke en eenige Eerw. broeders, benevens vele vrienden en kennissen kerkwaarts. Ja algemeen was de deelneming, welke de honderden bezielde, die jl. Zaterdag een laatste hulde wilde brengen aan den overledene, allen waren saamgestroomd om tijdens de plechtige uitvaart hunne gebeden Hemelwaarts te sturen voor de zieleurst van den helaas te vroeg ontslapene. Aan den ingang der kerk werd het lijk afgehaald door de eerw. Heeren Geestelijken, waarna de Zeereerw. Heer Pastoor een solemnele H. Mis opdroeg, geassisteerd door twee Weleerw. Heeren Kapelaans. Daarna begaf de stoet zich naar het kerkhof. Na afloop der gebruikelijke ceremoniën nam de Zeergel. Heer Dr. L. Pompe het woord en schetste in een treffende rede het groote verlies dat „Coudewater” maar vooral de Gemeente Rosmalen aan Dokter Smulders

leden, die steeds den plicht besepte, die een goed geneesheer te vervullen heeft, en immer bereid was zijn lijdenden evenmensch ter hulp te snellen.

Spreeker vroeg dan ook niet te veel, toen hij den belangstellenden een gebed afsmeekte voor de zieleurst van den overledene. Vervolgens ging hij op eene treffende wijze na het onuitsprekelijke verlies, dat hier werd geleden door een zwaarbeproevede weduwe en diepbedroefde kinderen. Maar zeide spreker, laat uwe droefheid niet ontaarden in hopeloos morren en klagen, maar werp uwe blikken naar onihooch, waar een God en Vader woont, slaat, maar ook weder heelt en zalit en die U eenmaal met elkander in den Hemel zal vereenigen. En gij kinderen, drukt de voetstappen van uwen onvergetelijken vader en beloof hier plechtig aan dit geopend graf dat eene innige liefde voor uwe moeder haar het leed zal helpen verzachten, dat haar thans zoo zwaar is toegebracht.

Met een „vaarwel, rust zacht, Ferdinand Wijnard Smulders!” sloot de gevierde spreker zijne treffende rede.

Daarna dankte de oudste zoon, de Heer Ant. Smulders, namens zijne moeder, broeders en zusters, allen, die zooveel belangstelling voor zijn overleden vader hadden betoond. Diep aangedaan verliet men den doodenakker, de overtuiging medenemende, een verdienstelijk man aan den killen schoot der aarde te hebben toevertrouwd.

(Prov. N.-Br. en 'n.-Hert. Cri.)

bericht Prov.Nrd.Brab.en 's-Hertogenbossche courant 11-2-1896.

collectie A. Smulders, Breda.

STAMREEKS Dr.F.W. Smulders.

samengesteld door A.J.M. Smulders
arts te Breda.

Barthel Smulders * ± 1615

Willem Smulders * 1650
boomkweker en smid te St.Michielsgestel
x Hildegonda van der Cammen

Barthel Smulders * 1683
boomkweker en smid te St.Michielsgestel
x Anna Brocx

Adriaen Smulders * 1733
boomkweker en smid te St.Michielsgestel
x Marianne Vlemminx

Andries Smulders * 1767
boomkweker, bakker, schepen van St.Michielsgestel
x Cornelia Schellekens

Anthony Smulders * 1806
bakker, schepen van St.Michielsgestel
x Elisabeth Dekkers

Ferdinand Wijnand Smulders * 1837
arts te St.Michielsgestel en Rosmalen
x Gesina Aleida Hofhuis

*=geboren. x=gehuwd met

foto familie Smulders, genomen bij gelegenheid
van de zilveren bruiloft 12 april 1891.
zittend v.l.n.r. Henri, Gesina Smulders-Hofhuis,
Josefien, Ferdinand Wijnand, Albert, Elisa.
staand: v.l.n.r. Willem, Bernardina, Antoon, Johan,
Maria.

coll. A. J. M. Smulders.

DE JEUGD EN OPENMONUMENTENDAG

N.M. Blankendaal

De werkgroep Openmonumentendag had onder de basisscholen van Rosmalen ca. 750 lesbrieven verspreid met daarbij opgenomen een vragenlijst. De respons is ons wat tegengevallen. De R.K. basisschool "Den Hogen Hof" in Hintham verdient een grote pluim. De leerlingen hadden een collage gemaakt van tekeningen van vooral de Annakerk en daarbij een rijm gemaakt.

Miranda schrijft:

"In het monument de Annakerk is gewerkt
en daarna goed gemerkt
met al dat werk
zijn we sterk"

Roorda zet bij haar tekening:

"Monumentendag is een groot feest
En ben je die dag overal geweest
Dan heb je alles gezien
Behalve de Eiffeltoren misschien.
Maar zeker de Annakerk
Want dat is wel wat, zoveel werk"

Jan vermeldt:

"We hebben deze week erg hard gewerkt
aan het monument de Annakerk
Het is al erg oud
en in 1910 gebouwd
Het is pas gerestaureerd
en dat was echt niet verkeerd"

Op monumentendag heeft de collage in de Annakerk gehangen zodat alle mensen hebben kunnen zien hoe de jongens en meisjes over de monumenten dachten en natuurlijk over hun kerk. De tekeningen zullen in het archief van de Heemkundekring bewaard worden. Dit geldt natuurlijk ook voor de andere inzendingen die wij hebben ontvangen. Zo heeft Charlotte van de Godfried Bomansschool een prachtige tekening gemaakt van de standerdmolen en Vanessa van de OBS "Kruisstraat" werd geïnspireerd door het herdenkingsbeeld aan de Kruisstraat en tenslotte schrijft Jasper van de Jeroenbosch school:

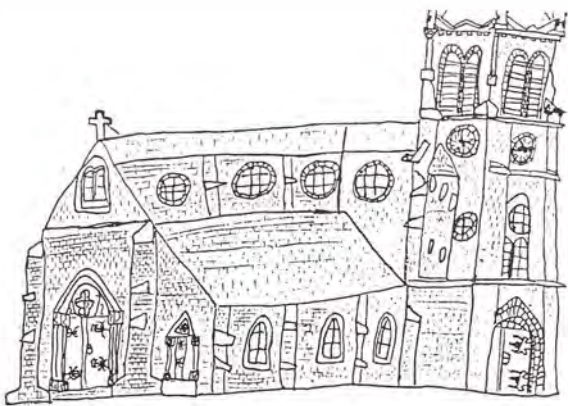
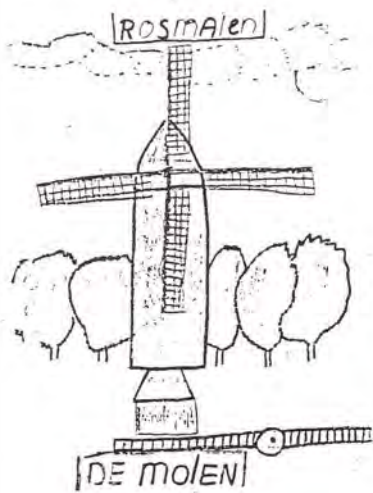
"Ik vond het leuk. we zijn op de fiets overal langs gegaan en ik vond alles even mooi."

Alle kinderen noemen is helaas niet mogelijk.

Allemaal heel, heel erg bedankt voor jullie inspanningen. We laten op de volgende pagina enkele inzendingen zien.

De aandacht van de jeugd is even op de monumenten van Rosmalen gericht geweest. Dat maakt de Openmonumentendag al tot een succes. Tenslotte moeten wij het van de jeugd hebben. De leerkrachten die hun leerlingen bij dit project hebben begeleid zijn wij zeer dankbaar.

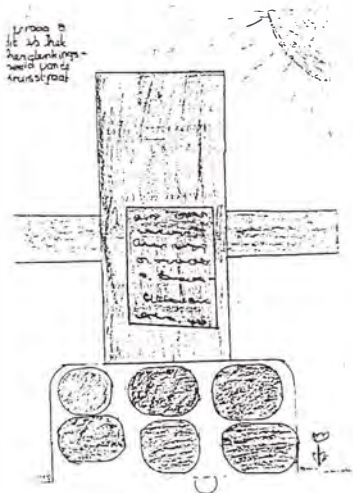
*Elk monument
heeft wel een concurrent
Dat geldt niet voor de Annakerk
want dat is een heel mooi werk*

PAUL

Ik kijk naar een monument
 Het is meer dan een brok cement
 Het is onze kerk
 Het is heel mooi werk

noey

ROSMALENSE ZOUAVEN

N.M. Blankendaal

In de Provinciale Noordbrabantsche 's Hertogenbosche courant van Dinsdag 19 februari 1867 no 93 las ik het volgende bericht:

"Rosmalen 17 november

Heden zijn van hier vertrokken 3 jongelingen naar Rome teneinde als zouaaf dienst te nemen bij het pauselijke leger". Op 18 november d.a.v. vertrokken zij vanuit Oudenbosch, na gelogeerd te hebben in het logement Tivoli, per "eerste spoor om als zouaaf dienst te nemen".

Welke jongens uit Rosmalen verlieten hun dorp om in het verre Rome dienst te nemen in het Pauselijke leger? In onderstaand artikel hoop ik een stukje van de sluier op te lichten. Indien er nog nakomelingen van hen leven dan verzoek ik hun contract met mij op te nemen.

Inleiding

De kerkelijke staat

In de loop der geschiedenis heeft de kerk in Rome zich ontwikkeld tot een wereldlijke staat. Na veel verwickelingen in de 16de, 17de en 18de eeuw werd de kerkelijke staat bij het congres van WENEN in 1815 volkenrechtelijk erkend. Italië bestond toen behalve uit de kerkelijke staat, uit

vele staatjes zoals Sardinie, Toscane, Modena, Parma, Lombardije, Venetie, Savoye en Siciliën.

ITALIË ≈ 1860		
I Kerkelijke Staat	IX Toscane	VIII Venetië
II Koninkrijk der beide Siciliën	X Modena	IX Savoye
III Sardië	VII Parma	
	VI Lombardije	

De Italianen verlangden echter naar een staatkundige eenheid, dat bekend staat onder de naam "Risorgimento" = "verrijzenis". De staatsman die de eenwording gestalte gaf was graaf Camillo Benzo di Cavour, die in 1852 onder koning Victor Emanuel II van Sardinië minister-president werd. De regeringen van de staatjes waren niet erg populair en werden gesteund door Oostenrijk. Daardoor werden de oostenrijkers als vijanden beschouwd. Met behulp van keizer Napoleon III wist Cavour de Oostenrijkers in 1859 bij Magenta en Solferina te verslaan. Napoleon wenste echter geen sterk Italië aan zijn grens, kreeg problemen met zijn katholieke onderdanen, veranderde van politiek en koos de zijde van de Paus die hulp nodig had tegen de

italiaanse vrijheidsbeweging. Revolutie stak de kop op in Italië, waarbij o.a. GARIBALDI een rol ging vervullen.

Voor de eenheid van Italië was het noodzakelijk dat de Kerkelijke staat, dat tussen noord- en zuid Italië lag, in het nieuwe verenigde Italië werd opgenomen.

In 1846 was graaf Giovanni Mastaf Ferretti tot paus gekozen. Hij nam de naam aan van Pius IX. Er braken moeilijke tijden voor hem aan. Politiek was niet zijn sterkste kant. Overal eiste het volk medezeggenschap en democratie. Garibaldi, revolutionair en republikein, veroverde veel gebieden. De paus moest afstand doen van de wereldlijke macht maar weigerde. In 1860 werd besloten een pauselijk leger op te richten.

De zouaven

Het pauselijke leger werd gereorganiseerd door een franse generaal Lamoriciere en bestond aanvankelijk uit Franse vrijwilligers, later aangevuld met Belgen, de zgn Tirailleurs franco-Belges. Op 18 september 1860 leed dit leger bij Castelfidaro een zware nederlaag en de Paus hield slechts de stad Rome over. Dit laatste gebied moest tot het uiterste worden verdedigd. Een oproep over de hele wereld nodigde de katholieke jongens uit de paus te helpen en Rome te verdedigen. De katholieken werd gevraagd vrijwillige bijdragen te schenken om de kosten te denken. Zo ontstond de St. Pieterspenning. Het dagblad de tijd vermeldde de stand van de rekening.

Zo had in Rosmalen een zekere J.H. v. B. f 25.-- geschonken met de vermelding: "Leve Pius, Paus en Koning". In maart 1867 was de stand f 106.000.

Op 1 januari 1861 werd het regiment van de pauselijke zouaven gevormd onder leiding van de zwitserse kolonel Allet en de franse luitenant-kolonel Athanase Charette.

De naam zouaven is afkomstig van een stam 'zouawa" uit Noord Afrika, die door een frans keurkorps werd onderworpen. Dit korps kreeg toen de naam 'zouaven'. De Fransen die in het pauselijke leger kwamen wilden graag dezelfde roem vergaren als de zouaven in Noord Afrika.

een zouaaf in uniform

Zij noemden zich dan ook pauselijke zouaven. Een tijd lang bleef het rustig in de pauselijke staat. In 1867 kwam daar echter een einde aan. Veldslagen werden geleverd bij Bagnorea, Montelibretti, (13 oktober 1867). Bij deze veldslag sneuvelde o.a. de bekende nederlandse zouaaf Pieter Jong uit Lutjebroek. Ook bij Mentana in november 1867 wisten de zouaven stand te houden en Garibaldi te verslaan. Een rustperiode brak aan.

In 1870 brak de Frans-Duitse oorlog uit. De Fransen die tot dan toe de zouaven hadden bijgestaan werden terug geroepen om te vechten tegen Bismarck. Victor Emanuel verklaarde toen op 10 september 1870 opnieuw de oorlog aan de paus. Op 11 september trok de Italiaanse generaal Cadorna de kerkelijke staat binnen en op 20 september begon het beleg van Rome.

Nu konden de zouaven het niet meer bolwerken. Op 20 september 1870 viel Rome. De kerkelijke staat bestond niet meer.

Op 21 september kwamen de zouaven nog eenmaal op het St. Pietersplein bijeen om de paus voor de laatste maal een groet te brengen. Door de soldaten van Victor Emanuel werden de zouaven ontwapend en gedeporteerd naar hun land van herkomst. Het zouavenleger bestond niet meer.

Nederlandse zouaven

"Wees gegroet, gij fiere zonen
Gij, bolwerk van het vaticaan !
Waar schitt'ren schooner eerekroonen
Dan die van Uwe heldendaân? "

Dit gedicht verscheen in nr. 23 van de katholieke illustratie van 1867. Vele katholieke jongens gaven vooral na 1863 gehoor aan de oproep van de paus. De grote animators hiervoor waren de pastoor van Oudenbosch, Willem Hellemons en de Amsterdamse Augustijn pater Cornelis de Kruijf. Om in vreemde krijgsdienst te treden moest men toestemming hebben van koning Willem III.

Pater de Kruijf vond dit echter maar niets en zo kwam het dat vele jongens hun nederlanderschap verloren zijn geraakt. Pas in 1947 verleent de nederlandse regering postuum het nederlander-schap aan alle zouaven. Er leeft er dan geen een meer want in 1946 is de laatste zouaaf gestorven en in Hintham begraven. Daarover later meer.

Uit nederland komt het grootste contingent zouaven. In 1863 enkelen maar later volgen er meer. Velen waren van eenvoudige afkomst maar er waren ook avonturiers bij. Niet iedereen ging uit "heilige overwegingen" naar Rome. De nederlandse jongens hadden het erg moeilijk. Zij ondervonden problemen met het klimaat en met het eten, maar vooral met de taal. Hun officieren spraken frans dus U kunt zich de spraakverwarring voorstellen bij die eenvoudige jongens. Hun bewondering voor de paus van Rome en hun devotie hield hen op de been.

De meeste jongens vertrokken vanuit Oudenbosch naar Brussel waar ze werden gekeurd. Vandaar ging het naar Marseille, waar de boot hen naar Civita Vecchia bracht, de havenplaats van de kerkelijke staat. Meer dan 3000 jongens zijn zo naar Italie vertrokken.

De Rosmalense zouaven

1. JOHANNES KOOLEN

geboren 14 Juli 1834 te Rosmalen, Heide B 35
zoon van Willem Koolen, beroep kooiman, en
Maria van Roosmalen
beroep: dienstknecht
verhuisd naar Berlicum 7 juli 1863
zouaaf van 3-02-1866 tot 16-02-1868
matricule nr. 2104 = (legernr)
heeft de veldtocht van 1867 meegemaakt en is
onderscheiden met het Mentana kruis.

2. HENRICUS LEIJTENS

geboren 13 januari 1837 te Rosmalen,
Kruisstraat.
zoon van Willem Leijtens, bouwman en Adriana
Verhoeven
zouaaf van 24-02-1866 tot 1-03-1868
matricule nr. 2517
tweede inschrijving 24 juli 1869-1870 de val
van Rome
matricule nr. 8928
heeft de veldtocht meegemaakt van 1867 en het
beleg van Rome
onderscheiden: Bene Merenti en Mentana kruis.
Er was een vraag waar hij geboren zou zijn in
Rosmalen of in Berlicum. Op zijn bidprentje
schijnt te staan Berlicum, volgens de geboorte-
acte nr. 3 d.d. 14 januari 1837 is hij geboren in
Rosmalen.

3. HENCICUS VAN DE LIEFVOORT

geboren 11 maart 1842 te Rosmalen, Heinis
zoon van Gerardus van de Liefvoort, arbeider
(kuiper) en Clasina Heijmans

huwt op 18-11-1870 met Catharina van Osch,
arbeidster uit Berlicum.

kinderen: Petronella geb. 12-10-1873

Gerardus geb. 16-3-1876

(in de oude school in de kom van de
gemeente om 12 uur)

Hendrik geb. 29-5-1877

Antonia geb. 16-3-1879

overleden: 28 April 1879 te Rosmalen

zouaaf van 23-11-1867 tot 2-12-1869

matricule nr. 5437 en van 7-04-1870 tot 20-
09-1870, de val van Rome, matricule nr.
10082

Was zouaaf 2e klasse en heeft gediend bij de
eerste compagnie, 111 bataljon.

Pro Petri Sede

ÉTATS PONTIFICAUX.

N. d'ordre 2684

DIVISION MILITAIRE

Dépôt de

5437
10082

PLACE de

Bataillon des Zouaves.

FEUILLE D'ENRÔLEMENT

de

pour deux ans.

Aujourd'hui le 18 novembre mil huit cent Soixante Sept le nomme
Nazé Liefvoort Henri fils de *Henri*
de Liefvoort Henri né à *Rosmalen*
 le 11 mars 1844 ayant eu en dernier lieu son domicile à *Rosmalen Holland*,
 province de *Brabant septentrional* condition *domestique*
 a été admis au service de Sa SAINTÉTS comme simple soldat dans le bataillon des Zouaves
 s'obligeant à servir fidèlement pendant deux années et à prêter le serment prescrit dans les statuts
 de l'autorité compétente, présentant à cet effet les documents ci-après désignés, lesquels ayant été
 trouvés en règle et conformes aux prescriptions du règlement pour les recrues, nous soussignés
 nous l'avons admis provisoirement au nom du Souverain et nous avons promis, au nom du même
 Souverain, au susdit qu'il jouira de tous les avantages de solde,
 masse, habillement, suppléments, récompenses, et de tout ce qui est fixé par la loi du 7 janvier 1852
 et qui a passé le temps de années, pour lesquelles il a pris service, il pourra (en cas qu'il
 ne lui soit pas de continuer à servir) demander son congé, qui lui sera accordée conformément
 aux règlements en vigueur.

Le nommé déclare n'avoir jamais été jusqu'ici
 rayé ou expulsé de quelque corps d'armée, que ce soit, connaissant la peine qui attend celui qui,
 expulsé d'un corps d'armée de nouveau, et qu'il se sanna, en outre, sans exception, au code et aux
 lois militaires, ainsi qu'aux méthodes et à la discipline qui sont en usage dans le bataillon
 également sans exception.

DOCUMENTS

Certif. de naissance
Passport à l'intention
Certif. de résidence

inschrijvings formulier van Henri van de Liefvoort van 18 september 1867

4. MATTHEUS HUIJSMANS

geboren 30 Augustus 1842 te Rosmalen,
Varkenshoek

zoon van Johannes Huijsmans, arbeider en
Elizabeth van Creij

zouaaf van 23-11-1867 tot 26-05-1870

is op 26 maart 1872 vertrokken naar Den Bosch

Hij was op 13 november 1892 te Utrecht, zijn
woonplaats, bij de grote Montana herdenking.

Zouaven die in Rosmalen hebben gewoond

1. PETRUS WALTHERUS NIEWENHUIJSEN

geboren 9 februari 1843 te Veghel

zoon van Gerardus Nieuwenhuijsen, touwslager
en Hendrika Schippers

gehuwd met Petronella Fisché uit Dinther
overleden 26 juni 1917 te Rosmalen

zouaaf korporaal 2e klasse, 6e compagnie, 1V
bataljon van 13 januari 1869-20 september 1870
Lid van de zouavenbroederschap te 's Hertogen-
bosch

Hij was van beroep boekhouder en is in 1916
naar Rosmalen gekomen.

2. PETRUS MATHEUS VERBEEK

Geboren te Monster op 29 september 1851

gehuwd met Geertruida Petronella Jollie

Overleden te Hintham, 95 jaar oud, op 27
september 1946

Hij was de langst levende zouaaf. Bij zijn begrafenis was men al vergeten de kist met de pauselijke vlag te bedekken, zoals de traditie voorschreef. Op het kerkhof bij de St. Annakerk is zelfs zijn graf niet meer te vinden. Het zou toch van piëteit getuigen als er door middel van een gedenksteen aandacht zou worden besteed aan de laatste zouaaf.

3103

†

In Uwe goedvrijdige geboden wordt aangekondigd de Ziel van Zelig
des Heer

PETRUS MATHEUS VERBEEK
oud-Zouaaf

Weduwnaar van Mevrouw
Geertruida Patronella Jollie

geboren te 's-Gravenhage 28 Sept. 1851 en te den
Heer overleden te Hintham 27 September 1946.

Gegroet, gij helden, opgetreden
Te midden van der dwazen spot,
Die fier het hoogste hebt beleiden:
't Geloof aan 't recht, aan de eer, aan God!
Reeds brengt de harp der Engelenzangers
Cantus—Fidardo's martelaren
Een heldenzang op 't heldengraf.
Dr. H. J. M. Schepman.

In alder liefteliefde bij elke deelneming op een
trektocht bij de grafen om op te komen voor de
rechten van het hoofd der Oudzouavenbond.

Ergeert is wederom de degenereëde Staat van be-
staand veeleerheid gegeven heeft voor de leugens
van tinnen 1946, ten mee deze laatste onderbreuk der
Pauselijke Zouaven oud-voortleid genoemd werden
voor de leugens van der dagen.

En daarom heb ik met den H. Pausen zeggen:
„Ik heb den goeden raad getreden, ik heb alles
impetuous relatiefge; en richtte mij de trouw der
bortelijkheid, welke de Heer, de rechtvaardige Richter
mij zal geven.“

Alfa Jerna. harnakomgheid, 1900 daf. 64.)

Druckert H. Smitz — 's-Hertogenbosch.

2056

Heden overleed zacht en kalm, na voorzien te zijn van de genesmiddelen
der H. Kerk, onze vader, behuwd-, groot- en overgrootvader
de Heer

PETRUS MATHEUS VERBEEK
weduwenaar van Mevrouw
GEERTRUIDA PETRONELLA JOLLIE
oud Zouaaf, in den ouderdom van 95 jaar.

Uit aller naam M. TIENHOVEN.

ROSMALEN, 27 September 1946.
E 2.

De H. Mis van Requiem zal worden opgedragen op Maandag 30 September 1946 te
9.30 uur, in de Parochie Kerk v. d. H. Anna te Hintham, waarna begrafenis op het
R. K. Kerkhof aldaar.

Rozenkransgebed Vrijdag, Zaterdag en Zondag te 7 uur 's avonds in de Kapel v. d.
Psychiatrische Inrichting te Rosmalen.

Epiloog

Hoe het de Rosmalense jongens verder is gegaan is mij niet bekend. Bij de thuiskomst konden velen hun draai niet meer vinden. Door het in dienst treden bij een vreemde krijgsmacht mochten velen niet meer stemmen. Sommigen worden priester en anderen gingen naar spanje om te vechten voor de Carlisten. De Katholieke Illustratie vermeldt trouw de foto's van gestorven zouaven. Op 20 december 1894 wordt de algemene nederlandse Zouavenbond en ondersteuningsfonds opgericht. In 's-Hertogenbosch bestond sinds 1871 een zouavenbroederschap "Fidei et Virtuti".

Doel was: "zouaven in de gelegenheid te stellen om hun vroegere kameraadschap te onderhouden, om elkaar in het volbrengen der plichten van een gods- dienstig en zedelijk leven te ondersteunen en in de gevoelens van gehechtheid aan Paus en Kerk die zij zo roemvol hebben verdedigd".

In 1947 werd te Oudenbosch een museum opgericht die de herinnering aan de nederlandse zouaven levendig houdt.

Bronnen:

archief Beekmans KDC Nijmegen
Bisschoppelijk archief 's Hertogenbosch
gemeentearchief Rosmalen
Dagbladen archief K.U.B. te Tilburg
Zouaven museum Oudenbosch

literatuur:

Gedenkboek der Pauselijke zouaven A. Nuyens
De geschiedenis der Pauselijke zouaven, W. van Overveld
Beknopte geschiedenis van de pauselijke zouaven
M.C.J.L. van Nispen
Pieter Jong, J.M. Reynders
De vuist van de paus. De nederlandse zouaven,
W. Zaal
Uit het epos der 3000 nederlandse zouaven
Br. Christoffor.

KERSTMIS IN BRABANT

Blankie

"Kerstmis in Brabant
Nachtmismuziek
Worstebrood naderhand
Smaakt magnifiek
Kerststal en kribbe
's-Heren gena
zingen en bidden
Alleluja"

"Kerstavond in Brabant

Buiten vormt zich een sneeuwlaag, die de aarde als een wit tapijt toedekt. Hier en daar een boerenhoeve, als een donkere vlek in een zuiver kleed. De rook kringelt vanuit de schoorsteen naar omhoog.

Soms hoort ge het geluid van een melkkan. Soms ook schiet een lichtbundel door de donkerte als een deur wordt opengemaakt.

God ja, hier had het kindje best geboren kunnen worden. Hier, in Brabant, waar alles spreekt van eenvoud en toch van zo'n groot geluk.

Kerstavond in Brabant....

Een avond die, zo helemaal zonder erg, overgaat in Kerstnacht."

Zo wordt Kerstmis in Brabant bezongen en beschreven.

De eerste tekst komt van de zo pas uitgekomen cd (tekst en muziek H.van Eijnthoven), de tweede uit het boek " Kerstmis in Brabant" van Ben Janssen

Het is een feest dat vele mensen tot de verbeelding spreekt. Kerstboom, kerststal, familiebezoek, gezelligheid gaat bovenal.

Alhoewel het kerkbezoek op die dag groter is dan op gewone zondagen, krijgt men de indruk dat het godsdienstig gebeuren op de achtergrond geraakt. In 1929 was dat nog anders. Leest U eens mee hoe de kerstdagen toen kerkelijk werden gevierd in de St. Lambertuskerk.

"Dinsdag vigilie voor kerstmis, geboden vasten en onthoudingsdag. Biechthoren als op zaterdag 's avonds tot half acht, er zal een derde biechtvader aanwezig zijn.

Woensdag 1e kerstdag, geboden te vieren als zondag. Te middernacht om 12 uur zal eene en wel een plechtige H.Mis met assistentie worden opgedragen voor het welzijn der parochianen bij welke H. Mis de eerw. Heer Joh. Verbiesen voor den 1 ste keer als diaken zal fungeren. Onder deze H. Mis na de communie van den priester kunnen de geloovigen communiceren. Aan de geloovigen die in de nachtmis wenschen te communiceren wordt dringend aanbevolen vanaf 8 uur 's avonds nuchter te blijven. Na het communie uitdelen wordt de H. Mis voortgezet en beëindigd met het Tantum Ergo en den zegen met allerheiligste.

In den kerstnacht wordt den geloovigen voorzichtigheid aanbevolen ten opzichte van hun kinderen en eigendom.

Om zes uur zullen de 3 HH.Missen beginnen. Onder de eerste daarvan zal de H. Communie worden uitgereikt, ook na de 3e., de tweede zal gezongen zijn.

Om kwart over 9 zullen de 3 laatste H.H.Missen beginnen, zoodat de plechtige Hoogmis eveneens met assistentie en den eerw.Heer Joh. Verbiesen als diaken, aanvangt te 10 uur.

Namiddags om 2 uur rozenkrans, om half drie plechtig lof met predikatie over het H.Kerstfeest.

"Na het lof kerstcantate door het zangkoor.
Biechthooren tot half 6".

Die goede oude tijd. Thans is het 1991. Weer is het Kerstmis. Wij wenschen U prettige dagen toe.

bron: Communicanda Lambertus parochie archief
1927-1931.

CD " Kerstmis in Brabant", ARM Productions
Rosmalen.

Boek: "Kerstmis in Brabant", Ben Janssen
uitgeverij C. Zelen.

De uitgave van het periodiek "Rosmalla" is mogelijk gemaakt door de financiële steun van:

Aannemersbedrijf P. Hoedemakers en Zn. B.V.,
Hintham 68, Rosmalen.

Advokatenkantoor van Mierlo, Pioenroosstraat 20,
Rosmalen.

Assurantiebedrijf A. Lambermont, Burg. Wolters-
straat 1, Rosmalen.

Autobedrijf G. van den Berg, Hintham 162, Rosma-
len.

Autoschadebedrijf G. van den Berg, Hintham 160,
Rosmalen.

Bouwbedrijf H. Pennings en Zn. B.V., Dorpsstraat
4, Rosmalen.

Bouwbedrijf Timmers B.V., Heikampweg 6, Rosmalen.

Bouwmaatschappij B.V. H. Pennings, Sportlaan 21,
Rosmalen.

Cementindustrie Enci N.V., St. Teunislaan 1,
's-Hertogenbosch.

Foto Stijntjes, Molenhoekpassage 5, Rosmalen.

Grond- weg- en waterbouw van Creij en van Hoek
B.V., Huisbergenweg 6, Rosmalen.

Makelaarskantoor Abelen B.V., Burg. Mazairaclaan
18, Rosmalen.

Oliehandel J. Bouwmans, Tweeberg 1, Rosmalen.

P.B.O. Bouwbedrijf B.V., Tuinstraat 6, Rosmalen.

Pluimveeslachterij Lotus B.V., Biestkampweg 2,
Rosmalen.

Rabobank Rosmalen, Raadhuisstraat 1, Rosmalen.

Reijmers Schoenen B.V., Pastoor van Thiellaan
8/10, Rosmalen.

Technisch installatiebedrijf Piels B.V., Friezen-
straat 7, Rosmalen.

Verenigde Heijmans Bedrijven B.V., Graafsebaan
13, Rosmalen.

Verstappen Handelsonderneming B.V., Klooster-
straat 5a, Rosmalen.

Gebr. Voets Weg- en waterbouw B.V., Pinkster-
bloemstraat 4, Rosmalen.

Bestuur:

Th. Derksen, voorzitter, Weidestraat 15,
5241 CW Rosmalen. Tel. 04192-12591

A.J.van de Ven, 1e secretaris, M.Nijhoffstraat 8
5242 CV Rosmalen. Tel. 04192-14094

J.W. Westerlaken, 2e secretaris en contactper-
soon, Venstraat 53, 5241 CD Rosmalen. Tel. 04192-
13562

Sj. Hoedemakers-van der Sluis, penningmeester,
Deken Fritsenstraat 53, 5243 VM Rosmalen.
Tel.04192-17366

H. de Werd, archief, Hintham 127,
5246 AE Rosmalen. Tel. 073-415914

Copyright 1991

Heemkundekring Rosmalen

De redactie is niet verantwoordelijk voor de
inhoud der ondertekende artikelen

Bij de voorplaat: foto dorpsstraat met links het
gemeentehuis en daarnaast de woning van dokter
Ferdinand Smulders, huisarts van 1874-1896.
collectie: A.J.M. Smulders, Breda.

Ontwerp omslag: N.M. Blankendaal